

Jacques Ellul

HITLEROVA POBEDA?

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

Jacques Ellul
HITLEROVA POBEDA?

1945.

Jacques Ellul, „Victoire d'Hitler?“, *Réforme*, 23 juin 1945.

maurice-darmon.blogspot.com/2009/07/jacques-ellul-victoire-dhitler-23-juin.html

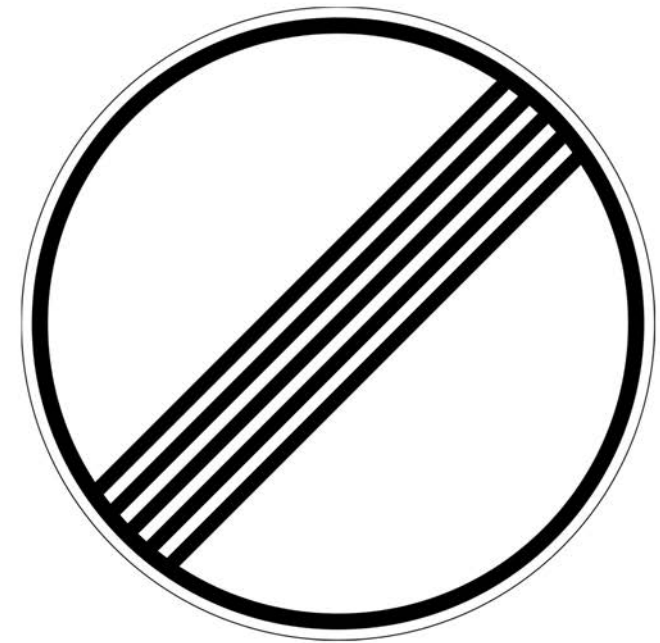
www.jesusradicals.com/wp-content/uploads/hitlersvictory.pdf

Izbor i prevod: bata Neša, 2011.

Korekcije i priprema: Nenad iz Erevona i AG.

<http://anarhija-blok45.net>
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA:
<http://anarhisticka-biblioteka.net>

Zeichen 282
Ende sämtlicher Streckenverbote

Saobraćajni znak 282
Prestanak svih zabrana u kretanju autoputem

Uvodna napomena

Jacques Ellul (1912–1994), Bordo, 1944.

„Hitlerova pobjeda“ je jedan od najvećih presedana u evropskoj publicistici posle Drugog svetskog rata. Članak je objavljen je 23. juna 1945, svega mesec i po dana posle kapitulacije nacističke Nemačke. Kiša samo što je stala (na Pacifiku je i dalje pljuštala, sve do avgusta 1945). Sve se još pušilo od baruta i krvi, ali i odjekivalo od pobedničkih pokliča i neobuzdanih izliva optimizma. Dobro je konačno pobedilo zlo. Neki trezveniji duhovi su u svojim beleškama upozoravali na osvetnički žar, suviše sličan nervu poražene nemani, kao i na druge klopke koje nosi novo doba, oblikovano ratom i zlokobnim

spojem „tehničke perfekcije i totalnog slepila“ (Adorno, *Minima moralia*, 1944–1947, na više mesta, naročito aforizam br. 33). Ali, sve se to pojavilo kasnije ili je bilo drugačije usmereno. Nijedan tekst objavljen u to vreme nije toliko odudarao od preovlađujućeg raspoloženja i pri tom otvarao sasvim novi front.

Najsažetije rečeno, Ellul ovde ukazuje na razvoj u koji Hitler nije uneo toliko mnogo inovacija, koliko mu je dao odlučujući podsticaj. Novo doba počinje s razvojem tog sistema (Nemačka 1933–1939), a

ne pobedom nad njim. Poraz Hitlerove vojske bio je samo epizoda u opštoj konsolidaciji novog modela masivne tehničke organizacije.

Tekst jasno najavljuje i Elilovu kapitalnu studiju tehničkog fenomena, *Tehnika ili ulog veka* (*La technique ou l'enjeu du siècle*; eng., *The Technological Society*; videti Anarhističku biblioteku ili Porodičnu biblioteku anarhije/ blok 45), napisanu između 1948. i 1950, ali koja je, posle duge potrage za izdavačem, objavljena tek 1954. Detaljniji prikaz ovog teksta objavljen je i u *Žurnalu anarhije/ blok 45*, od 08. V 2011.

AG, 2012.

Hitlerova pobeda?

U trenutku kada su Nemačka i nacizam zgaženi, a saveznička vojska konačno slavi pobedu, postavlja se pitanje u vezi dva poslednja Hitlerova saopštenja. Samo mesec dana pre poraza, objavio je da je njegova pobeda izvesna. Tome su se tada svi smejali, zato što je bilo očigledno da Nemačkoj nema spasa. Mislilo se: to je samo pokušaj da ohrabri svoje ljude, ludilo. Danas se toga niko ne seća, jer je stvar završena.

Ipak, zar ne bismo morali imati oprezniji stav prema tvrdnjama tog čoveka? Kada je 1938. pretio, svi su govorili: to je samo „ucena“. Kada je u januaru 1940. rekao da će u julu biti u Parizu, pričalo se: to je samo „razmetanje“. Kada je 1938. govorio kako će napasti Rumuniju i Ukrajinu, ko ga je uzimao za ozbiljno? Ipak, da smo *Mein Kampf* shvatili ozbiljno i da smo u njemu videli plan delovanja, a ne samo izborni program, za koji smo navikli da ga naši političari nikada ne sprovedu, možda bismo preduzeli neke mere. Naime, Hitler je sve objavio još u *Mein Kampf*: ciljeve, metode i posledice. On nije mogao da svoje planove sprovede do kraja, ali volje mu nije nedostajalo. Sve što je rekao, uradio je. Možemo li onda olako prihvatiti to što je objavio svoju pobedu u trenutku kada je vrlo dobro znao da su njegove armije poražene?

Pre svega, treba imati u vidu da u svojim izjavama Hitler očigledno nije mislio na pobedu savremene Nemačke, niti na vojnu pobedu. Hteo je da pobede nacizam i večna Nemačka. Drugim rečima, bila mu je važna politička pobeda. To nije prvi put da vojno poraženi politički porazi svog osvajača. Tako su vojske Revolucije i Carstva na kraju bile poražene, ali su širom Evrope pronele ideju Republike i osećanje slobode, posle čega više niko nije mogao zaustaviti trijumfalni marš XIX veka.

Ali, šta imamo danas?

Hitler je, pre svega, promovisao totalni rat, koji podrazumeva totalnu mobilizaciju, a s druge strane, totalni masakr. Poznata su nam ratna pravila: svi se moraju uskladiti s njima, da bi rat bio totalan – što znači, rat za istrebljenje civilnog stanovništva (u čemu smo svi bili prilično uspešni!) – i da bi se postiglo neograničeno korišćenje svih snaga i resursa nacije za potrebe rata. Da bismo pobedili, ne možemo postupati drugačije. To je očigledno. Ali, da li se zlo zaista može pobediti zlom? U svakom slučaju, nema sumnje da nas je Hitler, time što nas je naveo da prihvatimo nužnost masakriranja civilnog stanovništva, odlučno poveo putem zla. Nije sigurno da se iz toga možemo tako brzo izvući. I ako pogledamo način na koji, u reorganizaciji današnjeg sveta, postupamo sa manjinama ili odlučujemo o premeštaju celih populacija, itd., možemo se zapitati da li je na to, u mnogo većoj meri nego što se misli, uticao prezir prema ljudskom životu (uprkos lepim rečima o ljudskom dostojanstvu!).

S druge strane, totalna mobilizacija je imala dve istovremene posledice. Ne samo da su žene mobilisane da obavljaju poslove za koje nisu stvorene, nego je, što je još važnije, država sebi dodelila apsolutnu vlast.

Naravno! Nismo mogli drugačije. Ali, zaista je neobično kako smo i tu morali krenuti Hitlerovim stopama. Da bi se mobilisala celokupna nacija, država mora držati u svojim rukama sva finansijska i ekonomska sredstva, sve što je od vitalnog značaja i staviti se na čelo svih tehničara, koji su postali najvažniji u društvu. Ograničavaju se sloboda, jednakost, sledovanja, pravo na kulturu, odbacuju se stvari, a ubrzo i ljudi koji nisu od koristi za odbranu zemlje. Država preuzima sve i sve obavlja preko tehničara. Šta je to, ako ne diktatura? U svakom slučaju, to je ono što je uspostavljeno u Engleskoj i Americi... o Rusiji da i ne govorimo. Apsolutistička država. To je primat tehničara. Očigledno ne patimo od antijevrejskog mita, ali da li to važi i za onaj antinacistički ili antikomunistički? Očigledno ne patimo od mita o rasi, ali šta je sa mitom o slobodi? Naime, to može biti

samo mit, kada se u svakom javnom govoru neko poziva na slobodu, iako je ona skoro svuda praktično ukinuta.

Ali, možemo reći da je to samo privremeno, da je to bilo nužno zbog rata i da ćemo se u miru vratiti slobodi. Nema sumnje da će se u određenom periodu posle rata, u nekim zemljama favorizovati određene slobode, ali to će sigurno biti kratkog daha. Posle 1918, pričalo se kako više neće biti nikakvih ratova ... Znamo šta se dogodilo... Pored toga, treba imati u vidu dve stvari: prvo, nekoliko poznatih ekonomskih planova – Beveridžov plan (opšte socijalno i zdravstveno osiguranje), Plan pune zaposlenosti, Finansijski plan SAD – rečito pokazuju da je uticaj države na ekonomski život nesporna činjenica i da se svet kreće u pravcu ekonomske diktature. Tu je zatim i sledeća istorijska zakonitost: istorijsko iskustvo nam govori da sve države jačaju svoju moć i da je nikada ne gube. Možda najzanimljiviji primer je upravo naša Revolucija, koja je počela 1789, u ime oslobođenja od apsolutizma, a 1791, opet u ime slobode, dovela do Jakobinske diktature. Zato možemo očekivati da će se već sutra u svim zemljama sveta uspostaviti prerusene diktature, kao nužnost na koju nas je naveo Hitler. Naravno, možemo reagovati, možemo se boriti, ali ko, na tom planu, zaista namerava da nešto učini?

I to je još jedna Hitlerova pobeda. Mnogo pričamo o demokratiji i slobodi. Ali više niko ne želi da u njima živi. Navikli smo da čim nešto krene naopako država radi šta hoće, zato što smo joj prepustili svu odgovornost. Šta bi se tu moglo reći, osim da sami tražimo da država preuzme svu odgovornost za život nacije? Kome je još stalo do stvarne slobode? Zahtevi da se nadležnosti države ograniče zvuče suludo. Radnici će prvi zahtevati diktaturu. Samo je pitanje ko će tu diktaturu sprovesti. Zato pokret za političke i ekonomske slobode jedva opstaje, osim u Americi, a i tamo samo među „kapitalistima“, koji bi da se oslobode tutorstva države.

Svi ljudi u Francuskoj i SAD spremni su da prihvate diktatorsku vlast i državno kontrolisanu privredu. Opšta birokratizacija je gotova stvar i ostvaruje se svakodnevno, a očigledna nezainteresovanost sta-

novništva za političke razmirice zlokobni je znak nesumnjivo „predfašističkog“ mentaliteta.

Naravno, možemo pokušati da reagujemo. Ali, u ime čega? Sloboda je zanela sve u Francuskoj, sve dok je značila oslobođenje od „Švaba“. Sada gubi svaki smisao. Sloboda u odnosu na državu? To ne zanima nikog. Da bismo ponovo zategnuli olabavljene opruge i pokrenuli naciju, ostaje nam samo da se pozovemo na „duhovne vrednosti“. Ah, da... kao Hitler... kao Hitler koji je pronašao neverovatnu formulu za stavljanje duhovnog u službu materijalnog, za pretvaranje duhovnog u sredstvo za ostvarivanje materijalnih ciljeva.

Reč je o doktrini o čoveku, svetu i religiji koja služi sticanju ekonomske i vojne moći. Postupno ćemo i mi krenuti tim putem. Tražimo neku mistiku, bilo kakvu, samo ako služi moći, koja će dotaći srca svih Francuza, ispuniti ih entuzijazmom, navesti ih da se žrtvuju sa ushićenjem. Svi izražavaju potrebu za takvom mistikom. Svi očekuju da ta diktatura, koju smo prećutno prihvatili, bude totalitarna, to jest, da obuhvati celog čoveka, njegovo telo, duh, srce, da ih stavi u službu nacije, u apsolutnom smislu. To je ofanziva, koju smo svi iskusili, u korist jedinstvenog obrazovnog sistema, u koji treba uključiti sve građane. To je ofanziva u korist sekularizma, koji reaguje na stav crkve, po kojem je crkva ispred države. Sve su to znaci totalitarizma, koji raste lagano, podmuklo i koji ljude priprema da se žrtvuju Molohu Države.

Oni koji će reći da preterujem, ne vide da je realnost važnija od lovorika i govora. Ako uporedimo ekonomski, politički, društveni i administrativni život od 1935. do 1945, videćemo da je u tih deset godina ostvaren ogroman napredak. Ali, ako mislimo da reagovati znači preduzeti nešto protiv daljeg jačanja države, protiv planske ekonomije, protiv policije i socijalne pomoći, očigledno je da bismo protiv sebe imali celokupnu naciju, zato što reagujemo protiv stvari koje se smatraju dobrim, za koje danas niko ne može reći da ih se možemo otarasiti!

Hitlerova pobjeda – ona nije u formi već u suštini. To što imamo nije njegova diktatura, njegov misticizam, njegov totalitarizam, ali jeste diktatura, misticizam, totalitarizam, za koji smo sa entuzijazmom

pripremili postelju (time što plaćamo Hitlerov vojni poraz) i za koji nismo ni primetili da se već dogodio. Više nego masakri, to je pravo delo sotone, a Hitler je bio samo njegov izaslanik na zemlji.

Samo izaslanik, zato što nije izumeo ništa novo. Postoji duga tradicija koja je pripremila tu krizu. Imena Makijavelija, Rišeljea i Bizmarcka spontano nam padaju na pamet, kao i primeri država koje su još od 1918. očigledno živеле u toj vrsti diktature i totalitarizma. Hitler je samo doveo do vrhunca ono što je već postojalo. Ali, on je taj virus proširio i podstakao njegov nagli razvoj.

Šta onda možemo reći? Da li ćemo se poviti pred tim zahuktalim svetom, kojem je suđeno da nas savlada? Ne, naravno.

Ali, ono što je izvesno jeste da ne postoje nikakva politička i tehnička sredstva kojima bi se taj proces mogao zaustaviti. Toj plimi koja uništava sve duhovne vrednosti i samog čoveka, tako što ga oki-va zlatnim lancima, mogu odoleti samo ljudi, koji, upravo zato što će u potpunosti biti ljudi, neće dopustiti da ih apsorbuje ova civilizacija, niti će pristati na ropstvo. Ali, kako da ljudi, u svojoj slabosti i grehu, pruže otpor i odbrane svoje sudbine od tog mravinjaka koji donosi budućnost?

Toj plimi, koja uništava sve duhovne vrednosti i samog čoveka, može se odupreti samo Čovek. „Evo čoveka“. Čovek Isus Hrist, koji je sam izmenio sudbinu sveta, koji je sam učutkao Moloha, i sutra će sam osloboditi ljude od ropstva, koje nam svet već danas priprema.

JACQUES ELLUL (ŽAK ELIL), OSTALI PREVODI I IZVORI:

Tehnika ili ulog veka (1954)

Žudnja za moći (1979)

Od Biblije do istorije nerada (1980)

Tehnička obmana: Portret Žaka Elila, transkript dokumentarca
Jana van Boeckela i Karin van der Molen (1992): [http://www.archive.org/
details/TheBetrayalByTechnologyAPortraitOfJacquesEllul1992](http://www.archive.org/details/TheBetrayalByTechnologyAPortraitOfJacquesEllul1992)

Anarhija i kršćanstvo (1988), DAF, Zagreb, 2011.

Carstvo besmisla: Umetnost i tehničko društvo (1980),
Gradac, Alef, 2015.

<https://anarhija-blok45.net>

<http://anarhisticka-biblioteka.net/category/author/jacques-ellul>

The International Jacques Ellul Society & The Ellul Forum

<https://ellul.org>

<https://journals.wheaton.edu/index.php/ellul/issue/archive>

Jesus Radicals

<http://www.jesusradicals.com>

<http://www.jesusradicals.com/technology.html>